Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 6. 2011, sen. zn. 1 VSPH 113/2011, ECLI:CZ:VSPH:2011:1.VSPH.113.2011.1

Číslo: 131/2011

Právní věta:

Jestliže se postupitel dohodl s postupníkem, že bude vymáhat postoupenou pohledávku svým jménem na účet postupníka (§ 530 odst. 1 obč. zák.), je oprávněn podat též insolvenční návrh vůči dlužníku, přihlásit postoupenou pohledávku do insolvenčního řízení a vykonávat v insolvenčním řízení práva náležející věřiteli postoupené pohledávky.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 09.06.2011

Spisová značka: 1 VSPH 113/2011

Číslo rozhodnutí: 131

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence

Předpisy: § 105 IZ
§ 530 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 22. 12. 2010 v bodě I. výroku zamítl insolvenční návrh věřitele – navrhovatele C., a. s. v likvidaci, a v bodě II. výroku vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Podle odůvodnění rozhodnutí návrhem došlým soudu dne 27. 7. 2010 se navrhovatel domáhal vydání rozhodnutí o úpadku dlužnice, když tvrdil, že má vůči ní pohledávku ve výši 433 205 Kč s příslušenstvím podle rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007. Tato pohledávka je po lhůtě splatnosti delší než 30 dnů. Dlužnice má více věřitelů se závazky, které neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti. Těmito věřiteli jsou dle navrhovatele společnost s ručením omezeným T. R. a A. A. B., s. p. v likvidaci. Pokud dlužnice tvrdila, že pohledávka navrhovatele přešla na společnost s ručením omezeným A. T., tak zcela opomíjí skutečnosti vyplývající z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2004, kterým soud nepřipustil do řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 34 Cm 409/1997 společnost s ručením omezeným A. T. na stranu žalobce. Dlužnice opomenula, že ze smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 2. 1. 2002 uzavřené mezi navrhovatelem a A. T., s. r. o.,

vyplývá ujednání, že navrhovatel jako postupitel bude postoupenou pohledávku vymáhat svým jménem na účet A. T., s. r. o., jako postupníka. Doplnil, že dlužnice je nejen v dlouhodobé platební neschopnosti, ale byla navíc podmíněně odsouzena pro trestný čin poškozování věřitele k trestu odnětí svobody v trvání dvou let a odmítá akceptovat pravomocná soudní rozhodnutí.

Dlužnice namítala, že navrhovatel není aktivně legitimován, neboť pohledávku postoupil společnosti s ručením omezeným A. T., s. r. o., a dále tvrdila, že předmětná pohledávka zanikla započtením.

Soud vzal za prokázané:

> *Ze smlouvy o úvěru, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi I. bankou, a. s., a dlužnicí s dodatky ze dne 5. 5. 1995, a ze dne 7. 7. 1995, že dlužnici byl poskytnut krátkodobý úvěr ve výši 16 500 000 Kč.*
>
> *Ze smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 16. 6. 1998 mezi I. bankou, a. s., a akciovou společností C., že banka jako postupitel převedla všechna práva ze smlouvy o úvěru č. 202194574, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi postupitelem a dlužníkem s dodatky ze dne 5. 5. 1995, a ze dne 7. 7. 1995, na akciovou společnost C. jako postupníka.*
>
> *Ze smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 2. 1. 2002 mezi akciovou společností C. a A. T., s. r. o., že insolvenční navrhovatel jako postupitel postoupil pohledávku na A. T. , s. r. o., jako postupníka, s tím, že celková výše postupované pohledávky je 433 205 Kč s příslušenstvím.*

Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 2003 soud zjistil, že byl prohlášen konkurs na majetek akciové společnosti C. v likvidaci. Tento konkurs byl zrušen usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 9. 2009.

Z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007 ve věci žalobce Z. a B., v. o. s., správce konkursní podstaty úpadce C., a. s. v likvidaci, proti žalované dlužnici a žalovanému N. H + H, s. r. o., že dlužnice je povinna zaplatit žalobci částku 433 205 Kč, přičemž tato částka představuje nesplacenou částku úvěru ze smlouvy, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi I. bankou, a. s., a dlužnicí.

Usnesením ze dne 5. 5. 2004 Vrchní soud v Praze nepřipustil vstup A. T., s. r. o., na stranu žalobce pro nedostatek aktivní legitimace. Soud poukázal na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, publikované pod R 52/98 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, týkající se uplatnění sporných skutečností v insolvenčním řízení. Dovodil, že z předložených listin nelze prokázat existenci tvrzené pohledávky, vzniklé z titulu rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002, potvrzeného rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007, a neměl pochybnosti o platnosti smlouvy ze dne 2. 1. 2002, ani o postoupení pohledávky z C., a. s., na A. T., s. r. o.

Insolvenční soud tak uzavřel, že v projednávané věci navrhovatel dokládá pohledávku, jež je sporná. Za situace, kdy neměl pochybnost o platnosti postupní smlouvy uzavřené dne 2. 1. 2002 mezi navrhovatelem a společností s ručením omezeným A. T., s., r. o., dovodil, že navrhovatel, pokud své vlastnické právo k této pohledávce dokládá rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. dubna 2007, podle kterého je dlužnice povinna zaplatit žalobci Z. a B., v. o. s., správci konkursní podstaty navrhovatele, částku 433 205 Kč s 20% úrokem od 12. 2. 1997 do zaplacení, neunesl důkazní břemeno týkající se aktivní legitimace. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí konstatoval, že v řízení nebylo rozhodováno o vlastnickém právu k pohledávce, nýbrž že byl touto žalobou vymáhán nárok na její zaplacení, když aktivně

legitimován k podání této žaloby byl žalující správce (§ 18 odst. 2, odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též ZKV).

Podle insolvenčního soudu o vlastnickém právu navrhovatele k pohledávce nesvědčí ani usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2004, neboť soud takto návrh na procesní nástupnictví zamítl pro nedostatek aktivní legitimace na straně žalobce, když konstatoval, že likvidátor akciové společnosti C. v likvidaci nebyl oprávněn takovýto návrh podat, takovýto úkon příslušel správci konkursní podstaty, a samotným návrhem se pak nezabýval.

Další důkaz insolvenčního navrhovatele prokazující jeho aktivní legitimaci, který opírá o ujednání ze smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 2. 1. 2002 uzavřené mezi navrhovatelem a A. T., s. r. o., že navrhovatel jako postupitel bude postoupenou pohledávku vymáhat svým jménem na účet postupníka, rovněž dle insolvenčního soudu neobstojí, neboť „za prvé tímto samotným svým tvrzením navrhovatel sám připouští, že vlastnické právo k pohledávce přešlo na osobu odlišnou od navrhovatele, za druhé pak, že osoba, která je oprávněna vymáhat pohledávku svým jménem nikoliv však samotný věřitel, není osobou oprávněnou podat insolvenční návrh".

Veden těmito názory již insolvenční soud ze žádných dalších důkazů ve věci nevycházel, nezabýval se ani otázkou mnohosti věřitelů, ani dlužnicí podanou námitkou započtení.

Proti tomuto usnesení se navrhovatel včas odvolal a namítal rozpor zjištění soudu se skutkovým stavem, že dluh dlužnice nebyl zpochybněn, domníval se, že své dispoziční právo k pohledávce prokázal rozsudkem ze dne 3. 4. 2007, v němž Vrchní soud v Praze konstatoval, že není podstatné, že k pohledávce může uplatnit vlastnické právo A. T., s. r. o., ale to, že pohledávka vznikla a existuje. Namítal, že sepsáním pohledávky do konkursní podstaty nebyla vyloučena možnost jejího vyloučení ze soupisu a povinnost správce vypořádat oprávněného věřitele. Soud nezohlednil rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 32 Cdo 4274/2007-329, ze dne 21. 1. 2009, kterým bylo zamítnuto dovolání dlužnice. Dovozoval, že jeho aktivní legitimace plyne i z § 530 obč. zák. a odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2193/2006, ze dne 27. 1. 2009. Zdůraznil, že postupník A. T., s. r. o., souhlasil s vymáháním pohledávky za dlužnicí prostřednictvím navrhovatele a že nebylo prokázáno její dvojí vymáhání. Pohledávka přitom stále zůstala v soupisu konkursní podstaty a k nenávratným účinkům prohlášení konkursu, jež trvají i po jeho zrušení, patří i výsledky pravomocně ukončených incidenčních sporů, kdy pohledávky z nich přisouzené se považují za zjištěné. Z výše uvedených důvodů navrhoval, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dlužnice navrhla potvrzení napadeného usnesení z důvodu jeho věcné správnosti.

Podle Vrchního státního zastupitelství v Praze navrhovatel byl zmocněn k vymáhání pohledávky podle § 530 odst. 1 obč. zák., přičemž je však na úvaze soudu, zda věcnou legitimaci k podání insolvenčního návrhu opře o vlastnictví k pohledávce či o oprávnění jednatelské.

V r c h n í s o u d v Praze zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející podle § 212 a 212a o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné, byť se v nikoliv zanedbatelné míře shoduje se závěry, na nichž napadené rozhodnutí stojí.

V zásadě shodně s insolvenčním soudem je též odvolací soud přesvědčen o tom, že pro přiznání aktivní legitimace navrhovateli nepostačují zmíněná rozhodnutí Vrchního soudu v Praze (ze dne 5. 5. 2004 a ze dne 3. 4. 2007), nicméně nelze odhlédnout od toho, že rozsudek ze dne 3. 4. 2007, jímž bylo dlužnici uloženo zaplatit správci konkursní podstaty částku 433 205 Kč s příslušenstvím, může

mít svůj význam i v tomto stadiu insolvenčního řízení, kdy se posuzuje, zda věřitel podal vůči dlužníku insolvenční návrh důvodně. Tímto rozsudkem je totiž postaveno najisto, že dlužnici vznikl splatný závazek v uvedené výši, přičemž tento fakt by mohla dlužnice pro insolvenční řízení učinit irelevantním, jedině pokud by prokázala, že v mezidobí došlo k takové změně poměrů, v důsledku nichž se stalo uvedené rozhodnutí obsolentní, např. že pohledávka tomuto závazku odpovídající se promlčela, popř. že závazek zanikl některým ze zákonem uznávaných způsobů (splněním, dohodou dlužnice a věřitele, započtením atp.). Obranou dlužnice spočívající v tvrzení o zániku závazku započtením se však insolvenční soud nezabýval, veden názorem, že pro zamítnutí návrhu postačuje jeho závěr o nedostatku navrhovatelovy aktivní legitimace. Tomu lze ovšem přitakat jen v tom, že procesní úspěch správce konkursní podstaty navrhovatele vůči dlužnici v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 34 Cm 409/97-125 neznamená, že by po zrušení konkursu to byl právě navrhovatel (bývalý úpadce), jenž může automaticky z dobrodiní měnícího výroku odvolacího soudu fruktifikovat. Z uvedeného rozsudku Vrchního soudu v Praze se sice podává existence závazku dlužnice, leč žalobce-správce konkursní podstaty navrhovatele v onom řízení uspěl nikoliv proto, že by odvolací soud měl za prokázané, že jde o pohledávku úpadce (nynějšího insolvenčního navrhovatele), již takto správce v souladu se svými povinnostmi ve prospěch podstaty vymáhá (§ 27 odst. 4 ZKV), nýbrž jeho procesní úspěch je v tomto směru založen na speciálním ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (§ 18 ZKV), jenž mu po dobu trvání účinků zápisu předmětné pohledávky do konkursní podstaty přiznává výlučnou dispozici s ní. V tomto směru lze na pečlivé a přesvědčivé odůvodnění napadeného usnesení odkázat.

Nicméně navrhovatel opírá svou aktivní legitimaci ještě o další skutečnost, jíž je ujednání podle § 530 obč. zák. mezi ním co postupitelem a společností s ručením omezeným A. T., s. r. o., co postupníkem o tom, že předmětnou pohledávku bude pro postupníka na svůj účet vymáhat navrhovatel. Insolvenční soud tuto navrhovatelovu argumentaci odmítl, když bez bližšího vysvětlení zaujal stanovisko, že „věřitel není osobou oprávněnou podat insolvenční návrh“, alespoň takto chápe odvolací soud s ohledem na kusé zdůvodnění podstatu stanoviska insolvenčního soudu. Tento náhled na problematiku pro souzenou věc zásadní ovšem odvolací soud z níže uvedených důvodů nesdílí, ba právě naopak, ze smyslu § 530 obč. zák. mu vychází závěr zcela opačný.

Podle prvního odstavce tohoto ustanovení může na žádost postupníka postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526), může postupitel pohledávku vymáhat pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním. Podle odstavce druhého vymáhá-li postupitel pohledávku, může dlužník použít své k započtení způsobilé pohledávky, jež má dlužník vůči postupiteli v době jejího vymáhání, nikoliv však pohledávky, jež má vůči postupníkovi.

Toto ustanovení tedy upravuje aktivní legitimaci při vymáhání postoupené pohledávky, jež by jinak svědčila toliko postupníkovi, neboť jejím postoupením zásadně toto oprávnění postupitele zaniká. Ačkoliv tedy postupitel již není věřitelem postoupené pohledávky, umožňuje občanský zákoník ale v tomto ustanovení smluvním stranám dohodnout se na tom, že na dlužníkovi bude pohledávku na svůj účet vymáhat i nadále postupitel, jenž je v takovém případě i jedině oprávněným plnění přijmout (byť není nositelem hmotného práva) a následně přijaté plnění vydat postupníkovi, který naopak sám (proto, že toto oprávnění smluvně přenechal postupiteli) plnění od dlužníka úspěšně vymáhat nemůže. Z toho je zřejmé, že podal-li by takový postupník žalobu na zaplacení postoupené pohledávky, ubránil by se dlužník v nalézacím řízení již jen tím, že by odkázal na ujednání smluvních stran podle § 530 odst. 1 obč. zák. V tomto směru lze odkázat na judikatorní závěry plynoucí z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 635/2003 a sp. zn. 25 Cdo 2193/2006 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 100/2009).

Není žádného rozumného důvodu nahlížet na věc jinak v případě, že postupník, jenž uzavřel s

postupitelem dohodu podle § 530 obč. zák., nepodává žalobu na zaplacení, nýbrž insolvenční návrh. I za takové situace, byť cíl insolvenčního řízení je primárně jiný (viz § 1 IZ), jde ze strany věřitele svou povahou o vymáhání pohledávky, což je v případě postupu podle insolvenčního zákona (viz § 105) ještě zdůrazněno povinností insolvenčního navrhovatele připojit k insolvenčnímu návrhu též přihlášku pohledávky (jiný režim měl zákon o konkursu a vyrovnání, kdy se pohledávky přihlašovaly vždy až po prohlášení konkursu), a proto by bylo namístě takový insolvenční návrh (podaný postupníkem) zamítnout.

Odvolací soud je tedy přesvědčen o tom, že pokud postupitel a postupník uzavřeli dohodu v režimu § 530 obč. zák., je osobou oprávněnou k podání insolvenčního návrhu výlučně postupitel, neboť postupník (za trvání platnosti této dohody) není účastníkem právního vztahu mezi postupitelem a dlužníkem.

S přihlédnutím ke všem těmto okolnostem věci je odvolací soud přesvědčen o tom, že za popsané procesní situace vyhovuje naplnění cíle insolvenčního řízení a požadavku spravedlivého řízení vyjádřeného v § 5 písm. a) IZ jen postup, kdy napadené usnesení bude odklizeno, insolvenční návrh bude v návaznosti na dosavadní výsledky řízení znovu projednán a tvrzený úpadek dlužnice posouzen v poměrech, v nichž se v současné době nachází.

Proto odvolací soud za přiměřeného užití § 219a odst. 2 o. s. ř. zrušil napadené usnesení a dle § 221 odst. 1 písm. a) téhož zákona věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.